

PROF.DR.FERİDUN YENİSEY

Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi

www.feridunyenisey.com.tr

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA

UZLAŞMA

(UZLAŞTIRMACI EĞİTİMİ, REHBER KİTAPÇIK)

SUNUŞ

Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanarak, 26 Temmuz 2007 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren, “Ceza Muhakemesi Kanunu’na Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğe” göre (UzLY). “Uzlaştırıcı”, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören arasındaki “uzlaştırma müzakerelerini” yöneten, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından görevlendirilen hukuk öğrenimi görmüş kişiyi veya Cumhuriyet savcısı ya da mahkemenin isteği üzerine baro tarafından görevlendirilen avukatı ifade eder (UzLY 4/1-ç).

“Uzlaştırıcıların” görevlerine başlamadan önce eğitim almaları ve görev yaptıkları sürece, “alternatif uyuşmazlık çözümü ve müzakere becerileri ile yöntemleri”, “mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları” ve “ceza adalet sistemi hakkında” eğitime tabi tutulmaları gerektiği için (UzLY 30/1), **Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi**, daha önce yaptığı eğitim çalışmalarının devamı niteliğinde olmak üzere, **“UZLAŞTIRMACI EĞİTİMİ PROGRAMLARI”** düzenlemektedir. Bu eğitimin, Türkiye Adalet Akademisi, Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, Türkiye Barolar Birliği, ilgili barolar ve bu konuda eğitim veren üniversiteler ile işbirliği içerisinde yerine getirilmesi öngörülmüştür (UzLY 30/4).

Bu programlar, yönetmeliğe uygun olarak, şu ana başlıklardan oluşmaktadır: a) Uzlaştırmanın hukuki niteliği ve sonuçları, b) Uzlaşmanın uygulama alanları, c) İletişim esasları, soru ve müzakere teknikleri, müzakere yönetimi, uzlaştırma raporu, d) Uzlaşmaya tabi suçlar, e) Etik kuralları.

Yazar Prof. Dr. Feridun Yenisey
Salı, 25 Kasım 2008 00:47

Kamuoyunun, uzlaşmanın mahiyeti, koşulları ve sonuçları ile uzlaşmaya tabi suçlar ve uzlaştırma süreci hakkında yol gösterici bilgileri içeren rehber kitapçık ve diğer yöntemlerle bilgilendirilmesi de gerektiğinden (UzIY 34), Bahçeşehir Üniversitesi IGUL Direktörlüğü, bu “Rehber Kitapçığı”, **www.HukukTurk.com**’un desteği ile, çok sayıda bastırımış ve ücretsiz olarak dağıtmaktadır.

M. Fikret Üregen’i, uzun yıllar emek vererek oluşturduğu Hukuk Bilgi Bankası ile, e-hukuka verdiği hizmet için kutlar, bu kitapçığın ÷lke çapında yayınlanmasında sağladığı destek için, teşekkür ederim.

Barodan “uzlaştırmacı avukat” görevlendirilmesi istendiğinde, seğimin öncelikle, “uzlaştırma eğitimi almış” avukatlar arasından olması (UzIY 14/1) gerekmektedir. “Hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırmacının” görevlendirilmesi söz konusu olduğunda da, Yönetmeliğin 30 ncu maddesi uyarınca yapılacak eğitimlere katılma mükellifiyeti vardır (UzIY 15/4-e). Bu uzlaştırmacılar, her yılın Kasım ayının sonuna kadar Cumhuriyet Başsavcılığı’na dilekçe ile başvururlar ve “uzlaştırmacı listesine” kayıt olurlar (UzIY 15/3).

**Prof. Dr. Feridun Yenisey’in editörlüğünü yaptığı “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma” adlı kitap, Arıkan Yayınlarından 2006 yılında yayınlanmıştı. 5560.5560 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikleri işleyen bu Rehber Kitapçık ile birlikte, “Ceza Muhakemesinde Uzlaşma” kitabının kullanılması önerilir.*

Görüldüğü gibi, “uzlaştırıcı eğitimi” almak, hem barolara kayıtlı olan avukatlar, hem de baroya kayıtlı olmayan “hukuk öğrenimi görmüş uzlaştırıcılar” için, bir “ön koşul” olmaktadır.

“Uzlaştırıcı avukat” veya uzlaştırıcı eğitimi gören “hukuk öğrenimi gören kişi”, taraflar üzerinde anlaşılırsa, sadece kendi barosu veya listeye kayıtlı olduğu yargı çevresinde değil, ülkenin her yerinde uzlaştırıcılık yapabilir (UzLY 13/1, 14/2, 15/2).

Uzlaştırıcı Eğitim Programı: Bahçeşehir Üniversitesi Hukuku Fakültesi IGUL Direktörlüğü tarafından düzenlenen “Uzlaştırıcı Eğitim Programı”, iki bölümden oluşmaktadır.

Önce **4, 5, 6 Ekim 2007** tarihlerinde (10.00-18.00; yer daha sonra bildirilecektir), Ceza Adalet Sistemi hakkında genel bilgi ve mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli veya sanık ile birlikte çalışmanın gerektirdiği özel koşullar hakkında yeterlilik kazandırmayı amaçlayan bilgiler üzerinde durulacaktır.

Programın ikinci kısmı, **15, 16, 17 Ekim 2007** tarihlerinde (18.00-21.00), alternatif uyuşmazlık çözümü, müzakere becerileri ve müzakere yöntemleri konularını kapsayan ve William Mitchell College of Law Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Eric Janus, Prof. Dr. Carolyn Chalmers ve Prof. Dr. John Sonsteng yönetimindeki derslerden oluşacaktır.

Türkiye'den de, konularında uzman olan konuşmacılar çağırılmıştır.

Aşağıda, "Eğitim Programında" ele alınacak olan konular, soru ve cevap şeklinde olmak üzere, yönetmeliğin öngördüğü (UzLY 30) konu başlıklarına göre tasnif edilmiştir. Verilen bilgiler kısa ve özdür. Konuların ayrıntıları, seminerde incelenecektir. (Bu kitapçıkta 5-7 Ekim 2007 tarihleri arasında işlenecek olan "CAS hakkında genel bilgiler" ele alınmamıştır.)

Programın ayrıntılarını öğrenmek için, arama motorlarına (IGUL) yazarak arayınız veya (feridunyenisey.com.tr) adresine bakınız.

Prof. Dr. Feridun Yenisey

Ceza Muhakemesi Hukukunda

“Uzlaştırma” Hakkında Temel Bilgiler

1. Uzlaşma'nın hukuki niteliği ve sonuçları nelerdir?

• **Uzlaşma, yeni ve “yaptırım benzeri” bir kurumdur.** Uzlaşma, ağır olmayan suçlarda, toplumun suç ile bozulan kamu düzenini, “ tarafların barışması” yolu ile yeniden ihdas eden, mağdurun zararını da giderilmesi suretiyle, adaleti yerine getiren, yeni bir yaptırım benzeri kurumdur.

• Yeni Türk Ceza Kanunu (m. 73/8) ve Ceza Muhakemesi Kanunu (m. 253), “uzlaşma” dı altında yeni bir kurum kabul etmişti. 1 Haziran 2005 de yürürlüğe giren bu kurallar, Aralık 2006 da, 5560 sayılı Kanun ile değiştirildi.

• **Uzlaşma, Devletin ceza verme hakkını ortadan kaldıran sebeplerdendir.** 2006.5560 sayılı Kanun ile yürürlükten kaldırılmadan önce, uzlaşmaya “şikayet şartının gerçekleşmemesine” bağlanan sonuçların bağlanacağı kabul edilmiş idi (YTCK 73/8). Ancak, bu fıkra 2006.5560 ile yürürlükten kaldırılarak, uzlaşma kurumu sadece CMK 253 vd. maddelerde düzenlense de, uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde, Cumhuriyet savcısının iddianame düzenlemesinin yolu kapandığı için (CMK 253/19), kamu davasının mecburiliğini kabul eden bir sistem içinde, uzlaşmanın, “Devletin ceza verme hakkını ortadan kaldıran bir sebep” olduğu kabul edilmelidir. Uzlaşmanın maddi ceza hukuku yönünün YTCK da düzenlemesi yerinde idi. Kanaatimizce, uzlaşma maddi ceza hukuku açısından, davayı düşüren sebeplerden sayılmalı ve şikâyetten vazgeçmenin doğurduğu sonuçlar kabul edilmelidir.

• **Uzlaşma, yargılama benzeri bir görevdir.** Uzlaşma, ceza muhakemesi hukuku açısından incelendiğinde, uzlaştırmacının yaptığı fonksiyonun, “iddia görevi” olmadığı görülür. Uzlaştırmacı, “müdafaa görevi” de yapmaz. Taraflar arasındaki uyuşmazlığın “edime” dayanan parasal ve maddi yönünü uzlaştırdığı için, “yargılama benzeri bir görev” yaptığı söylenebilir. Fakat, uyuşmazlığın esasına girmesi söz konusu olmadığı için, tam bir “yargı görevi” de değildir.

• **Uzlaşmaya benzeyen kurumlar vardır:** mağdurun suçtan doğan zararının giderilmesini amaçlayan, adli kontrol ve denetimli serbestlik kurumları ile, özellikle mal aleyhinde işlenen suçlardaki etkin pişmanlık, zararın giderilmesi fikrine dayanırlar.

• **Uzlaşma'nın temel amacı, “barışmadır”.**

• **Uzlaştırma, uygulanması zor, fakat** mahkemelerin iş yükünü azaltmak ve mağdurun ve

toplumun zararın giderilmesi açısından **faydalı bir müessesedir**. Fakat, yapılması gereken ayrıntılı işlemler mevcut olduğu için, uzlaşmayı kabul edip uygulayan ülkelerde, muhakemenin ağırlık noktası soruşturma evresine kaymıştır.

• **Uzlaşma, “dava açılmasını engelleyen” muhakeme şartlarındandır.** Uzlaşmaya tabi

olan suçlarda, uzlaşma yolu denenip, olumsuz bir sonuç alınmadan, iddianame düzenlenemez. Bu nedenle, uzlaşmanın denenmesi, yeni bir “ceza muhakemesi şartı” olmuştur. Uzlaştırma yapılmaması, iddianamenin iadesi sebebidir (CMK 174). Diğer yeni bir “ceza muhakemesi şartı” da, “iddianamenin kabulü kararı” (CMK 175) verilmesidir. İddianamenin kabulü kararının duruşmanın başında okunacak olması, bu kararın önceden, gerekçeli bir şekilde yazılmasını gerektirir. Hukuka aykırı bir iddianamenin kabulü kararı verilmişse, duruşma hiç açılmamış sayılmalı, hüküm yoklukla malul addedilmelidir.

• **Şikayet şartının gerçekleşmesi koşulu.** Uzlaşma yolu öncelikle şikayete bağlı suçlarda da kabul edildiği için, önce “şikayet şartının gerçekleşmiş olması” gereklidir. Uzlaşmaya tabi diğer suçlarda (CMK 253/) ise, şikayet koşulunun aranmayacağı açıktır.

• **Uzlaştırma teklif edilmesi için, “yeterli şüphe” mevcut bulunmalıdır.** Yürütülen soruşturmanın sonunda kamu davası açmaya yetecek kadar delil (CMK 170) elde edilmiş bulunmalıdır.

• **Uzlaşma ne demektir?** “Uzlaşma”, uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve Yönetmelik’teki usul ve hükümlere uygun

olarak uzlaşma süreci sonunda anlaşdırılmış veya uzlaşmış olmalarını ifade eder (UzLY 4/1-b).

• **Uzlaştırma ne demektir?** “Uzlaştırma”, belirtilen kişilerin uzlaştırıcı aracılığı ile ya da hakim veya Cumhuriyet savcısı tarafından anlaşdırılmaları suretiyle, uyuşmazlığın giderilmesi demektir (UzLY 4/1-c). “Uzlaşma”, suçtan doğan zararın kısmen veya tamamen giderilmesi, eski halin iadesi veya hukuka uygun maddi veya manevi diğere bir edim karşılığında, veya uzlaşmayı sağlayacak diğere bir usulle iki tarafın anlaşmasıdır.

• **Uzlaşma teklifini kim yapar?** Suçun konusu uzlaşmaya tabi ise, Cumhuriyet savcısı, şüpheli ile mağdura (veya suçtan zarar görene) *“uzlaşma için görüşme teklifinde”* *bulunur.*
Cumhuriyet savcısının talimatı üzerine, adli kolluk da uzlaşma teklifinde bulunabilir ((UzLY 8/1).

• **Uzlaşma yolunun işlemesi, delil toplanmasını engeller mi?** Hayır. “Uzlaşma için görüşme teklif edilmesi” veya “uzlaşma için görüşme teklifinin kabul edilmesi”, soruşturma konusu suçla ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel olmaz.

• **Uzlaşma teklif edilen kişi, uzlaşmadan doğan hukuki sonuçları nasıl öğrenir?** “Uzlaşma için görüşme teklifi” yapılırken, uzlaşmanın mahiyeti ve sonuçları açıklanır ve bu açıklamaların yer aldığı form, imza altına alınır ((UzLY 8/3).

• **Uzlaşma teklif edilen kişi cevap vermeyerek işi sürüncemede bırakabilir mi?** Hayır. Kendisine “uzlaşma için görüşme teklif edilen” kişi, en geç üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklifi reddetmiş sayılır.

• **Bir taraf uzlaşmayı kabul etmezse, diğer tarafa, buna rağmen uzlaşma görüşmesi yapma teklif edilmeli midir?**

Hayır. Bir taraf uzlaşmayı kabul etmez veya red ederse, CMK 255 inci maddesi hükmü saklı kalmak üzere birden çok fail varsa, ayrıca diğerlerine uzlaşma için görüşme teklifinde bulunulmaz (UzLY 10).

• **Üç gün içinde kararını bildirmeyen kişi, uzlaşma hakkını kaybeder mi?** Hayır. Taraflar, uzlaşma teklifinin red edilmiş olması dolayısıyla “uzlaştırma görüşmesi” yapmamış olsalar dahi, haricen uzlaşabilirler ve uzlaştıklarını gösteren bir belge ile, Cumhuriyet savcısına başvurabilirler. Taraflar en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar, haricen uzlaşabilirler (UzLY 17/1).

• **Uzlaştırmayı kim yapar?**

o “Uzlaşma için görüşme teklifinin” kabul edilmesi durumunda, taraflar bizzat Cumhuriyet savcısı tarafından uzlaştırılabilirler. Uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili maddede (UzLY 13/1), Kanun gereği (CMK 253/) olarak uzlaştırmayı bizzat yapabileceği açıklanmıştır

o İkinci ihtimal, Cumhuriyet savcısının barodan bir avukatın görevlendirilmesini istemesi veya “hukuk eğitimi görmüş ve uzlaştırıcılık yeteneklerini öğrenip, “uzlaştırıcı listesine” kayıtlı uzlaştırıcılar arasından bir uzlaştırıcı görevlendirebilir.

o Tarafların üzerinde anlaştıkları bir avukat veya hukuk öğrenimi görmüş bir kişi varsa, takdire göre, bu da tercih edilebilir.

• ***İşin başında uzlaştırmayı kabul etmek, hak kaybına neden olur mu?*** Hayır. “Uzlaşma için görüşme teklifinin” kabul edilerek, bu konuda karşı tarafla görüşmek, “suçu kabul etmek” veya “haklarından vazgeçme” anlamına gelmez”. Yapılan görüşmeler sonunda taraflar uzlaşmak zorunda değildir. Uzlaşma sağlanana kadar bu iradelerinden vaz geçebilirler. Vaz geçme, hak kaybına yol açmaz.

• ***Uzlaştırma ileriki aşamalarda tekrar gündeme gelir mi?*** Hayır. “Uzlaşma için görüşme teklifi” kabul edilerek, görüşme yapılır ve neticede uzlaştırma girişimi başarısız olursa, Cumhuriyet savcısı bir defa daha uzlaştırma yoluna başvuramaz (CMK 253/18).

• ***Uzlaştırma müzakerelerinde yapılan açıklamalar ileride olumsuz sonuçlar doğurur mu?*** Hayır. Uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar ne mevcut soruşturmada, ne de başka bir ceza soruşturması veya kovuşturmasında, hatta disiplin soruşturmasında “delil” olarak

kullanılamaz.

• **Uzlaştırma müzakerelerine kimler katılabilir?** Uzlaştırma müzakereleri gizlidir. Bu nedenle, müzakerelere sadece şüpheli, müdafii, mağdur (veya suçtan zarar gören), vekili ile bu kişilerin kanuni temsilcisi katılabilir.

• **Uzlaştırma müzakerelerine katılmak mecburi midir?** Sonuçlarına katlanmak şartıyla, hayır. Uzlaştırma müzakerelerine katılmak yararlıdır, fakat mecburi değildir. Şüpheli müzakereye gelmek istemezse, “vekil” gönderebilir. Aynı şey suçtan zarar gören (veya mağdur) için de geçerlidir; bunlar da “vekil” gönderebilirler. Kanuni temsilci de uzlaştırma müzakerelerine katılabilir. Ancak, bu süjeler gelmez ve de temsil edilmezlerse, “uzlaşmayı kabul etmemiş” sayılırlar ve uzlaşma süreci sona erer (CMK 253/13) (fakat haricen uzlaşma, iddianamenin düzenlenmesine kadar hüküm doğurur; CMK 253/16).

• **Başlangıçta uzlaşma görüşmelerine katılma kabul edildiği halde, müzakereler sonunda**

uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde, “kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı”

(CMK 171) verilebilir mi? Evet. Eğer suç, uzlaşma kapsamında olmakla birlikte, aynı zamanda CMK 171/2,de gösterilen suçlardan ise, önce “uzlaşma” yolu denir, sonra da, CMK 171/3de belirtilen koşulların birlikte gerçekleşmeleri halinde, uzlaşma gerçekleşmiş olmamasına rağmen, “Cumhuriyet savcısının takdirine göre”, kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilebilir (CMK 171/3). Fakat, suç önödemeğe tabi bir suç ise, bu mümkün değildir (CK 75/1).

• **Taraflar arasında “uzlaşmanın sağlanması” halinde, bu uzlaşmaya ne gibi hukuki sonuçlar bağlanır?**

o “Uzlaşmanın gerçekleşmesi” ceza muhakemesi açısından önemli bir aşamadır, adeta bir dönüm noktasıdır.

o Uzlaşma gerçekleşirse, uzlaştırmacı bir rapor hazırlar. Tarafların imzalarını da içeren bu raporda, ne suretle anlaşıldığı ayrıntılı olarak açıklanır (CMK 253/15). Bu rapor, uzlaştırma sırasında verilen belgelerle birlikte, Cumhuriyet savcısına verilir.

o Duran zaman aşımı, bu andan itibaren tekrar işlemeye başlar (CMK 253/21).

o Uzlaşma gerçekleştiği için, uzlaşma giderleri, artık Devlet Hazinesi tarafından karşılanan bir “yargılama gideri” sayılır (CMK 253/22).

o Soruşturma konusu suç dolayısı ile, artık tazminat davası açılmaz.

o Uzlaşmaya rağmen, şüpheli edimi yerine getirmezse, kamu davası açılması için iddianame düzenlenmesinin yanısıra, uzlaşma raporu ilam mahiyetini haiz belge sayılır (İİK 38; CMK 253/19).

• ***Uzlaşma görüşmelerinin sonunda taraflar uzlaşırlarsa, bu uzlaşmaya rağmen, suçtan zarar gören (veya mağdur) hukuk mahkemesinde tazminat davası açabilir mi?***

Hayır. Uzlaşma gerçekleşirse, mağdur (veya suçtan zarar gören) artık hukuk davası açamaz ve takipte bulunamaz, tazminat davası açılmışsa, davadan feragat edilmiş sayılır (CMK 253/19).

• ***Şüphelinin uzlaşmayı kabul etmekteki menfaati nedir?***

o Şüpheli hakkındaki suç soruşturması “uzlaşma” ile son bulur.

o Ancak, bunun için, “uzlaşmanın gerçekleşmesi” ve şüphelinin üzerinde anlaşılan “edimi” def’aten yerine getirmiş olması gerekir.

o Uzlaşma gerçekleşirse, şüpheli uzlaştırmacı ücreti ödemez, bu giderler Devlet Hazinesi'ne yüklenir; ancak uzlaşma sağlanmazsa, uzlaştırma giderleri "yargılama gideri" sayılır ve sanık beraat ederse bu giderlerden sorumlu olmazsa da, mahkum olursa, bütün yargılama giderleri sanığa yüklenir (CMK 325/1; 253/22).

o Uzlaşma olur ve defaten ödenirse, Cumhuriyet Savcısı şüpheli hakkında "kovuşturmaya yer olmadığı kararı" verir (CMK 253/19).

o Cumhuriyet Savcısının verdiği bu karar, "savcı bakımından" bir tür kesin hükümdür:

• Yeni delil meydana çıkmadıkça, aynı fiilden dolayı artık kamu davası açılmaz (CMK 172/2).

• Uzlaşma sonucunda verilecek kararlarla ilgili olarak, CMK da öngörülen kanun yollarına başvurulabilir
(CMK 253/23): sadece "suçtan zarar gören", bu kararın tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içinde itiraz edebilir (CMK 173/1).

• Ancak, şüpheli edimin yerine getirilmesini ileri tarihe bırakırsa, şüpheli hakkında "kamu davasının açılmasının ertelenmesi" kararı verilir. Bu karara karşı "itiraz" yolu kapalıdır; zira Cumhuriyet savcısının kamu davasının açılmaması konusunda takdir

yetkisini kullandığı hallerde (CMK 171), itiraz yolu yoktur (CMK 173/5).

• **Uzlaştırmacının hazırladığı “uzlaşma raporu” veya “uzlaşma belgesi” Cumhuriyet savcısına verildiği vakit kendiliğinden hüküm doğurur mu?** Hayır. Uzlaşmanın “hukuka uygun” olup olmadığı önce kontrol edilir;

o Uzlaşmanın “özgür irade” ile yapılması gerekir. Cumhuriyet savcısı bunu denetlemek zorundadır; eğer uzlaşmanın özgür iradeye dayandığını ve üzerinde anlaşılan “edimin” hukuka uygun olduğunu belirlerse, o zaman “uzlaşma raporu” veya “uzlaşma belgesi” hüküm doğurur (CMK 253/17). Bu takdirde, Cumhuriyet Savcısı raporu veya belgeyi mühür ve imza altına alarak, soruşturma dosyasında muhafaza eder.

o Eğer şüphelinin iradesi “özgür” değilse, bu takdirde “adil yargılanma ilkesi” ihlal edilmiş olur (AİHM Beweer - Belçika § 48-51).

• **“Edimin” taksitlendirilmesi mümkün müdür?** Evet. Şüpheli üzerinde anlaştığı “edimi” defaten yerine getiremezse, “edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması” mümkündür. Bunun gibi, “taksitlendirme” veya “süreklilik arz eder şekilde yerine getirme” de mümkündür (CMK 253/19).

- ***Kamu davasının açılmasının ertelenmesi durumunda, şüpheli hakkındaki soruşturma ne zaman sona erer?***

Şüpheli uzlaşma anlaşmasında kabul ettiği edimi tamamen yerine getirir, yani uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi halinde, bu belgenin “kovuşturmaya yer olmadığı kararı” verilir (CMK 253/19).

- ***Taksitlendirme neticesinde “kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı” verince, dava sürüncemede kalıp, zamanaşımı nedeni ile “düşme” tehlikesi doğar mı?***

Hayır. Bu “erteleme” süresince zamanaşımı işlemeyeceği gibi (CMK 253/19), Cumhuriyet savcısının (veya diğer yetkililerin) taraflardan birine “ilk uzlaşma teklifinde bulunduğu tarihten”, uzlaşma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç, uzlaştırıcının raporunu düzenleyerek Cumhuriyet savcısına verdiği tarihe kadar “dava zamanaşımı” ve “kovuşturma koşulu olan dava süresi” işlemez (CMK 253/21).

- ***Taksitlendirme neticesinde “kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı” verildikten sonra, şüphelinin uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi halinde, ne olur?***

o Kamu davasının açılmasının ertelenmesine rağmen, şüpheli uzlaşmanın gereklerini yerine

getirmezse, Cumhuriyet savcılığı şüpheli hakkında iddianame düzenler. Kanunda “kamu davası açılır” (CMK 253/19) deniyorsa da, bu iddianamenin de mahkemenin denetiminden geçen bir iddianame olması nedeni ile, mahkemenin vereceği “iddianamenin kabulü kararı” ile “kamu davası açılmış sayılır” (CMK 175).

o Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilen diğer hallerde, erteleme süresi içinde “kasıtlı bir suç işlenmesi halinde” kamu davası açılırken (CMK 171(4), uzlaştırma gereklerinin yerine getirilmemesi durumunda, artık kasıtlı suç işleme koşulu yoktur (CMK 253/19).

• ***Uzlaşma ile biten bir ceza soruşturması “adli sicile” kayıt edilir mi?***

o Hayır. Adli Sicil Kanunu nelerin kaydedileceğini düzenlemiş, bu hususa yer vermemiştir.

o Ancak, şüpheli edimi defaten yerine getirmezse, CMK 171 madde uygulanacağı için, “kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin karar”, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak, Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, CMK 171 de belirtilen amaç için kullanılabilir (CMK 253/19).

2. Hangi suçlar uzlaşmaya tabidir?

Kanun uzlaşmaya tabi suçları belirlerken, üç ölçütten yola çıkmıştır:

• ***Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçlar, uzlaşmaya tabidir.***

• ***Uzlaşma suçları kataloğunda (CMK 253/1-b) yer alan suçlar.***

o Şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın, Türk Ceza Kanunu'nda yer alan,

• kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),

- taksirle yaralama (madde 89),

- konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),

- çocuğun kaçırılması ve alıkonması (madde 234),

- ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi ve belgelerin açıklanması (dördün cü fıkra hariç, madde 239) suçları uzlaşmaya tabidir.

- **Özel ceza kanunlarındaki suçların durumu.**

o Hususi ceza kanunlarındaki şikayete bağlı suçların durumu kanunda şöyle ele alınmıştır:

o “Soruşturulması ve kovuşturulması şikayete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaşma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir” (CMK ‘2006.5560’ 253/2).

o Kanundaki düzenleme açık değildir. İki türlü anlaşılabilir:

- Türk Ceza Kanunu dışındaki kanunlardaki şikayete bağlı suçlarda uzlaştırma yolu tamamen kapatılmıştır. Uzlaşma yolunun açılabilmesi için, kanunda açık düzenleme bulunması gerekir.

- diğer kanunlardaki şikayete bağlı olan suçlar kuralın istisnası olarak gösterildiği

için, uzlaşmaya tabidir, fakat şikayete bağlı olmayan diğer suçlarda kanunda

uzlaşma yolunu kabul eden açık hüküm bulunmalıdır.

- Biz ikinci anlayıştan yanayız. Zira, Kanun soruşturulması ve kovuşturulması şikayete

bağlı suçları, TCK dakiler diye ayırmadan, genel olarak uzlaşmaya bağlı tutmuştur

(CMK 253/1-a). Bu nedenle de CMK 253/2 deki düzenlemede, birinci fıkrayı saklı

tuttuğunu hatırlatmaktadır. Böylece, Çek Suçları, Vergi suçları, İİK'daki suçlar, FSEK'deki suçlar, Patent Kanunu'ndaki ve Markalar Kanunu'ndaki bazı suçlar, şikâyete bağlı oldukları oranda, bizce, uzlaşma kapsamındadırlar.

Yazar Prof. Dr. Feridun Yenisey
Salı, 25 Kasım 2008 00:47

o Bankalar Kanunu'ndaki suçlar, yurtdışında işlenen suçlar gibi, şikayet dışında kalan bazı ceza muhakemesi şartına bağlı olan diğer suçların durumu, yeni düzenleme ile açıklığa kavuşturulmuştur: bunlarda kanunda açıklık olmadığı, şikayet de öngörülmediği için, uzlaşma yolu kapatılmıştır. Bizce bu tercih yerinde değildir. Özellikle bankacılık suçlarında uzlaşma yolunun açılması gerekirdi.

• ***Etkin pişmanlık suçları ve cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda uzlaşma olmaz***

o Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar ile,

o Cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, bunların soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, uzlaştırma yoluna gidilemez (CMK '2006.5560' 253/3).

3. Uzlaştırma işlemleri nasıl yürür?

• ***Kolluk tarafından yapılan soruşturma işlemleri.***

o Kolluğun uzlaşmaya bağlı suçlarda yakalama yetkisi yoktur. Şikayet gerçekleşirse, kolluk ifade alabilir. İfade almadan önce uzlaşma hakkını bildirmelidir. Kolluk Savcının emri ile araştırma ve soruşturma yapar.

• **Savcılık tarafından yapılan soruşturma işlemleri.**

o Araştırma ve gerekli soruşturma işlemlerinin yapılması; “yeterli delil” elde edilmesi gerekir.

o Faile ve mağdura uzlaşmanın ve uzlaşmamanın hukuki neticeleri bildirilir. Aydınlatılmış irade “özgür iradedir” (Any 40). İkrar aleyhe delil olmaz (CMK 253/20). Uzlařma “kovuşturmaya yer olmadığı kararının” doğuracağı sonuçları doğurur, bu da kesin hűkűm gibidir.

o Őikayetten vazgeçtiği sırada, şahsi haklarından vazgeçtiğini ağıkça ve ayrıca ağıklamışsa, suçtan zarar gűren artık hukuk davası açamaz (YTCK 73/7).

o Failin suçu ve zararı gidermeyi, özgür iradesi ile kabul etmesi, mağdurun da uzlaşmayı kabul etmesi gerekir, ancak failin ve mağdurun bizzat gelmesi şart değildir; Cumhuriyet savcısı uzlaşma teklifini her ikisine de açıklamalı tebligat veya istinabe suretiyle de yapabilir (CMK 253/4).

o Şüpheli, mağdur veya suçtan zarar gören, kendisine uzlaşma teklifinde bulunulduktan sonra üç gün içinde kararını bildirmediği takdirde, teklif reddedilmiş sayılır (CMK 253/4). Bunlara veya “kanuni temsilcilerine” ulaşamadığı hallerde de, uzlaşma yoluna gidilmeksizin soruşturma sonuçlandırılır (CMK 253/6).

o Cumhuriyet Savcısı uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla da yapabilir. (CMK 253/4)

• **Baro tarafından yapılması gereken hususlar.**

o Aralık 2006 sonrası yeni sistemde, barolara fazla iş bırakılmamıştır. Sadece Cumhuriyet savcısının istemi üzerine bir avukatın uzlaştırmacı olarak görevlendirme yetkisi vardır (CMK 253/9).

o Baroların uzlaştırıcı avukatların eğitimi üzerinde durmaları gerekir. Psikoloji, müzakere teknikleri, beden dili, ceza hukuku ve ceza muhakemesi hukukundan oluşan bir müfredat uygulanmalı ve uzlaştırıcı avukatların ayrı bir sicili oluşturulmalıdır.

o Uzlaştırma dosyalarının baroda arşivlenmesi gerekirdi. Ancak, 2006 sonrası yapılan düzenlemeye göre, uzlaştırıcıların müzakereler sonunda, kendisine verilen belge örnekleri ile birlikte, raporunu Cumhuriyet savcına vermesi öngörülmüştür (CMK 253/15).

4. Uzlaştırıcının izleyeceği uzlaştırma yöntemi nasıldır?

Uzlaştırma müzakereleri nasıl yapılır?

• Uzlaştırma ilkeleri.

o Tarafsızlık kuralı ve gizlilik kuralı, uzlaştırmanın temel ilkelerini oluşturur. Gizli tutmak koşulu ile, uzlaştırıcıya belge örneği verilirse de (CMK 253/11), uzlaştırıcı maddi gerçeği araştıramaz; tanık dinleyemez, bilirkişi incelemesi yaptırılmaz, tarafların getirdikleri delillerle bağlıdır.

• **Süreler.**

o Uzlaştırmacıya dosya içindeki uygun görölen (CMK 253/11) belgelerden örnek verildikten sonra başlayan uzlaştırma süresi, en fazla 30 gündür. Cumhuriyet savcısı bu süreyi en çok 20 gün uzatabilir (CMK 253/12). Sonuçsuz kalan uzlaştırmadan sonra tekrar uzlaşma yoluna gidilemez (CMK 253/18).

• **Uzlaşma oturumu öncesi yapılan hazırlık aşaması.**

o Bu aşamada uzlaştırmacı yöntem belirleyici çalışmalar yapar ve uzlaşmaya taraflar bizzat mı gelecek, yoksa avukatları mı gelecek, bunu öğrenir. Zararın tesbiti için araştırmalar yapabilir.

o Uzlaştırmacıya dosyadan Cumhuriyet savcısının uygun göreceği belgelerden örnek verilmesi kabul edilmiştir (CMK 253/11). Ancak, soruşturmanın gizliliği (CMK 157) devam ettiği için, uzlaştırmacı bunları şüpheli ve mağdur ile paylaşamaz.

o Maddi gerçeği arayan bir usul olmayan uzlaşmada amaç, tarafları bir edim etrafında anlaştırmaktır. Kanunun dosyadan belge verilmesini kabul etmesi, bizce yerinde değildir.

Olması gereken hukuk açısından vereceğimiz cevap bellidir: uzlaştırıcı tarafsız ve bağımsızdır, görevi maddi meseleyi halletmek değildir, bu nedenle de dosyayı hiç bilmemesi gerekirdi.

- ***Uzlaşma aşaması.***

o Bu aşama tanışma ile başlar. Daha sonra uzlaşmanın niteliği açıklanır. Gizli kalacak bilgi ve belgeler belirlenir. Daha sonra tarafların kendi iddialarını ortaya koydukları olay anlatma evresi (doğrudan soru) başlar. Konuşanın sözü kesilmeden dinlenir, itiraz edilemez. Süre sınırlaması konulamaz. Dinlemesini bilmek gerekir.

- ***Bilgi toplama aşaması (çapraz sorgu).***

o Bu aşamada uzlaştırıcı ve taraflar birbirlerine soru sorarlar.

• ***Halledilmesi gereken problemleri sınırlama ve daraltma aşaması.***

o Uzlaştırıcı tarafların üzerinde analaşamadıkları noktaları belirler ve bunların sayısını azaltır. Bu aşamada uzlaştırıcı, taraflarla ayrı ayrı toplanabilir.

• ***Tarafların tekliflerini belirleme aşaması.***

o Karmaşık olaylarda uyumsuzluk noktaları sıralanabilir.

• ***Müzakere aşaması (negotiation).***

o Win win için müzakere yapılır.

• ***Uzlaşmaya girme aşaması (agreement).***

o Bu aşama uzlaştırmanın sonu demektir. Sözleşme biçiminde bir metin hazırlanır. Uzlaşma olmazsa, önceki evrelere dönülebilir. Sözleşme imzalandıktan sonra dönme olmaz.

• ***Raporun düzenlenmesi aşaması (closure).***

o Tarafların bir edim üzerinde anlaşmaları halinde, uzlaşma tamamlanmıştır. Uzlaştırıcı, tarafların ne surette anlaşmaların etraflı bir şekilde anlatan rapor düzenler ve kendisine verilen belge örnekleri ile birlikte, raporunu Cumhuriyet savcısına verir (CMK 253/15).

//